

Å ha mammas stemme med på fest

En studie av hvordan ungdom beskriver påvirkning rundt eget alkoholbruk

Trude Aalmen, Sosiolog / Can.polit. i sosiologi
KoRus-Nord, Kompetansesenter Rus, Nord-Norge,
Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN)
trude.aalmen@korusnord.no

Øystein Henriksen, PhD i sosiologi
Dosent i sosialt arbeid
Nord Universitet
oystein.henriksen@nord.no

Basert på gruppeintervjuer i videregående skole drøfter artikkelen hvordan dagens unge beskriver hva som påvirker deres alkoholbruk.

Analysene viser ulike mønster i de unges beskrivelser av påvirkning, gjennom relasjonen til foreldrene og til vennene. De unges tillit og nærhet til foreldrene øker bevisstheten om eget alkoholbruk, og mange tar med seg «voksenstemmen» inn i drikkesituasjonene. Ungdommene hevder de tar selvstendige valg omkring alkohol og at de påvirkes mindre av vennene, som likevel er viktige for å bli inkludert på fest.

I samsvar med nyere forskning argumenterer artikkelen for funn som viser at foreldrene har stor betydning for ungdoms alkoholbruk.

INNLEDNING

Jeg skuffer heller vennene mine, enn ho mamma og han pappa når det gjelder drikking. Kanskje blir jeg alltid å lytte til foreldrene mine, også når jeg blir voksen og flytter hjemmefra. At en ikke skal la seg styre av venner, det forstod jeg etter å ha drukket litt for mye et par ganger den første høsten på videregående. Det er jo ikke så innmari artig å bli så veldig full, likevel.

Slik beskriver «Lise» (17) hvordan forholdet til foreldre og venner påvirker hennes alkoholvaner. Måten de unges handlingsvalg påvirkes av andre rundt dem, har gjennom flere tiår vært et kjernesporsmål innenfor ungdomsforskningen generelt, og særlig innenfor studier av ungdom og rusmiddelbruk (Ericsson m.fl. 1985, Stavseng og Frønes 1987, Pedersen og Kolind 2010, Øia 2013, Pedersen 2015). Spenningen mellom foreldrene og vennene som de viktigste påvirkningsaktørene er en sentral dimensjon i dette, og nettopp dette spenningsforholdet ligger til grunn for problemstillingen i denne artikkelen: *Hvordan beskriver dagens unge at deres alkoholvaner påvirkes av foreldre og venner?*

Gjennom kvalitative gruppeintervjuer med ungdom i alderen 16–18 år har vi studert hvordan ungdommene selv beskriver og forteller om påvirkning rundt eget alkoholbruk. Denne aldersgruppen er valgt ut fordi de fleste har sin alkoholdebut denne perioden, og det er nå mange begynner å drikke mer eller mindre jevnlig. Konkret analyserer vi hvordan ungdom opplever at deres alkoholbruk er påvirket av foreldre og venner, og om de beskriver ulike påvirkningsmønstre i disse fortellingene.

Ungdata har de siste årene gitt oss et stort omfang av kvantitative data og mye kunnskap om ungdom og rusvaner. Formålet med denne artikkelen er å belyse, gjennom et kvalitativt dypdykk, hvordan de unge selv beskriver påvirkning fra foreldre og venner når det gjelder bruk av alkohol. Resultatene av studien kan lære oss mer om ulike påvirkningsmønstre, både når de unge velger å drikke og når de avstår. Denne kunnskapen kan være nyttig i arbeidet med oppfølging av funn fra Ungdata-undersøkelsene innenfor forebyggende ungdomsarbeid.

BAKGRUNN

Valget av problemstilling har sin bakgrunn i at vi gjennom flere år har arbeidet med gjennomføring og oppfølging av Ungdata i Nord-Norge, blant annet med presentasjon av lokale resultater for kommuner og fylker. Ungdata er en

standardisert spørreundersøkelse blant elever på ungdomstrinnet og i videregående skole, som gjennomføres i landets kommuner og fylkeskommuner. Grunnmodulen inneholder spørsmål om foreldre og venner, skole og framtid, helse og trivsel, fritid og lokalmiljø, risikoatferd, vold og rusmiddelbruk. Kommunene kan også velge ulike tilleggsspørsmål, blant annet om påvirkning knyttet til rusmidler.

Tallene fra disse undersøkelsene viser samme tendens som andre undersøkelser fra de senere årene. Ung i Oslo-undersøkelsene og nasjonale tall fra Ungdata viser en klar nedgang over tid i alkoholbruken blant ungdom, både for elever på ungdomstrinnet og i videregående skole. Sammenlignet med 1990-tallet oppgir betydelig færre unge i dag å ha drukket så mye alkohol at de har kjent seg beruset. Både blant gutter og jenter har det vært en klar nedgang i andelen som drikker alkohol én eller flere ganger i måneden. Nedgangen har flatet noe ut de siste årene (Andersen og Bakken 2015, Bakken 2016, Bakken 2017, Bakken 2018).

Alkohol er likevel en sentral del av dagens ungdomskultur. Mange unge drikker seg fortsatt fulle, og utover skoleløpet stiger andelen som drikker seg tydelig beruset. I 10. klasse har 22 prosent av guttene og 25 prosent av jentene vært tydelig beruset minst en gang siste år, mens andelen stiger til henholdsvis 44 og 46 prosent i Vg1. I Vg3 oppgir 79 prosent gutter og 78 prosent jenter at de har vært tydelig beruset (Bakken 2018). Om påvirkningsmønstrene rundt alkohol har forandret seg i takt med de unges endrede rusvaner, er dermed et nærliggende spørsmål å stille i arbeidet med Ungdata. Særlig har vi undret oss over om den lave alkoholbruken blant de yngste elevene på videregående skole kan forstås i lys av de unges fortellinger om ulike påvirkningsmønstre.

Flere studier de senere årene tyder på at relasjonen mellom dagens unge og deres foreldre har endret seg. Ungdata viser at dagens unge tilbringer mye tid hjemme, og stadig færre rapporterer at de bruker mye tid med venner utenfor hjemmet. Svært mange unge opplever at foreldrene har god oversikt over deres hverdagsliv, både hva de gjør i fritiden og hvem de er sammen med. Over 80 prosent av ungdommene er fornøyde med foreldrene sine, mens bare 10 prosent sier de er misfornøyde (Ungdata 2015, Bakken 2016, Bakken 2018).

I denne sammenhengen er det særlig interessant at ungdom med et gjensidig tillitsfullt forhold til foreldrene, drikker mindre alkohol (Øia 2013). Også nyere ungdomsforskning i Skandinavia har undersøkt betydningen av tillit mellom ungdom og foreldrene. Selv om denne tillitsrelasjonen blir utfordret og testet på flere måter av de unge, understreker ungdommene selv

at tillitsfulle bånd til foreldrene har stor betydning for deres alkoholbruk (Demant og Ravn 2013, Simonen et al. 2017).

En ny norsk studie basert på Ungdata-tall, har utviklet en indikator for å identifisere ungdom med svake sosiale tilknytninger. Generelt viser den at andelen som bruker rusmidler (alkohol, tobakk og cannabis) er høyere blant ungdom med flere svake relasjoner, for eksempel foreldre og skole samtidig. Et unntak er imidlertid ungdom som bare rapporterer om svake relasjoner i forhold til venner. Blant dem er det nemlig færre som har vært beruset på alkohol, sett både i forhold til ungdom uten noen svake relasjoner og ungdom med svake relasjoner til familie eller skole (Andersen og Dæhlen 2017).

Ungdata bekrefter altså at de unges alkoholvaner påvirkes gjennom relasjoner til vennene. I Nordland (2016) rapporterer over 40 prosent av ungdommene som har begynt å drikke, at de drikker hovedsakelig fordi vennene deres gjør det. En like høy andel opplever at de blir oppfordret av andre unge til å drikke. Et tredje spørsmål om drikkepress er formulert slik: «Har du følt deg presset av andre unge til å drikke alkohol, selv om de ikke har sagt noe direkte?». Her svarer en femtedel av ungdommene som drikker, at dette skjer noen ganger eller ofte (Ungdata-resultater Nordland, NOVA, 2016).

Disse resultatene underbygger at sosiale relasjoner fortsatt påvirker de unges alkoholvaner. Spørsmålet vårt er hvordan de unge opplever ulike former for påvirkning fra foreldre og venner, og om vi kan identifisere noen nye mønstre gjennom deres fortellinger.

TEORETISKE PERSPEKTIV

De unges alkoholbruk beskrives ofte som et kollektivt fenomen. Det er noe som inngår i sosiale situasjoner, og det er noe de unge lærer av andre. Willy Pedersen (2015) bruker metaforen «som ringer i vannet» for å beskrive ungdoms alkoholbruk som en del av den kollektive drikkekulturen. Kjernen er at folk drikker sammen, drikkingen foregår i sosial samhandling, og bruken brer seg som «ringer i vannet».

Rusforskning har tradisjonelt beskrevet ungdoms forhold til foreldrene som et strategisk spill for å håndtere utprøving av rusmidler sammen med sine jevnaldrende, noe som står i konflikt til voksensamfunnets normer, regler og kontroll (Henriksen 2000). Nyere ungdomsforskning har påpekt at kommunikasjonen rundt alkohol mellom ungdom og foreldre i dag må forstås i lys av et annet familieperspektiv. Moderne foreldre ønsker i større grad å ivareta demokratiske holdninger i sin oppdragelse, og vil stimulere de unge til å bli

uavhengige, selvstendige individer. Likevel vil også dagens foreldre hindre risikoatferd hos de unge, og dette kan skape en ambivalens i foreldrerollen. For ungdommene er tilliten fra foreldrene en ressurs, som de ikke ønsker å tulle med. Gjennom nøye regulering av egen atferd, utnytter og opprettholder de foreldrenes tillit (Demant og Ravn 2013).

I de fleste studier fra 1950-tallet og utover er det jevnaldrende venner som i hovedsak er «de viktige andre». Et klassisk pionerarbeid for dette var James Colemans studier av *The Adolescent Society* (1961). Jevnaldersfokus er også sentralt hos Ivar Frønes som beskriver de jevnaldrende som «de dominerende signifikante andre» (1994:48). Foreldrene er enten fraværende, eller beskrives som uten innflytelse innenfor dette perspektivet. På 1990-tallet endret dette seg radikalt (Baklien 1992, s. 273). Vi får en rekke studier som synliggjør foreldrenes avgjørende betydning for de unges rusvaner (Pedersen 1990, 2015, Järvinen og Østergård 2009, Øia 2013), og i lys av dette også et økt fokus på foreldrenes mulighet til å kunne påvirke de unge gjennom rusforebyggende arbeid (Coleman 1988, Henriksen 2000, Demant og Sonne 2010).

Gjennom begrepene «the self» og «the significant others» har Georg Herbert Mead inspirert oss i valg av problemfokus (Mead 1934). Meads teori om individets dannelse gjennom samhandling med betydningsfulle andre har vært et sentralt referansepunkt i studier om ungdom og påvirkning. Dynamikken i teorien er at den ytre samhandlingen med andre skaper den enkeltes indre bilde av seg selv. Mead kaller dette for en rolleovertagelse, hvor samhandling med betydningsfulle andre bidrar til å forme den enkeltes selvoppfatning og handlingsvalg. Tormod Øia (2013) knytter dette til sosial identitet, og bruker speilet som metafor når han forklarer identitetsutvikling. Metaforen er hentet fra James Cooley, elev av Mead:

Speilet er ikke et speil på veggen, men en sosial kontekst, 'de andre'. Det er en rekke andre rundt oss, men noen av de framtrer som særskilt viktige for oss – 'de signifikante andre'. Utvikling av sosial identitet impliserer både identifisering og avgrensning i forhold til de signifikante andre (Øia 2013:211).

Det er altså ikke en passiv rolleovertagelse eller avspeiling som er kjernen i dette teoretiske perspektivet. Det skjer både en identifisering og en avgrensning hos individet, noe som kan knyttes til dimensjonene likhet og ulikhet i sosiale roller, og til nærhet og distanse. Disse dimensjonene kan adressere foreldrenes og vennenes betydning på forskjellige måter.

Frønes (1994) argumenterer for jevnaldrenes økte betydning, og at møte med venner i samme alder innenfor skole og fritid er et sterkt særtrekk ved dagens samfunn. Jevnaldersfellesskapet er preget av likhet og nærhet, til forskjell fra generasjonsfellesskapet som var preget av ulikhet og distanse. James Coleman var også opptatt av forholdet mellom generasjoner (1988). Han hevder at en effektiv normativ regulering av de unge skjer innenfor det han benevner som «lukkede sosiale nettverk», noe som betyr at nærhet mellom generasjonene er avgjørende for en effektiv påvirkning av de unges alkoholbruk (Demant og Sonne 2010).

Dette tematiserer en grunnleggende bekymring særlig knyttet til rusforebyggende ungdomsarbeid (Henriksen 2000), om at generasjonspåvirkningen er for svak og at generasjonskløften er for vid i det moderne samfunnet. Dette kan knyttes til Margareth Meads klassiske bok *Broen over generasjonskløften* (1971). Her begrepsfestet hun overgangen fra et tradisjonelt postfigurativt sosialiseringsmønster, hvor det er foreldrene som former de unge, til et cofigurativt mønster hvor de unge formes innenfor jevnaldersfellesskapet. Hun bringer dette videre til et prefigurativt mønster hvor raske samfunnsendringer åpner for at de unges erfaringer også bidrar til å forme de voksne. I tråd med dette har ungdomsforskere her i landet reist spørsmålet om vi i dag ser et nytt forhold mellom foreldrene og de unge, der generasjonskløfta er erstattet med likhet, nærhet og fortrolighet (Øia og Vestel 2014).

Det er likevel ikke bare ytre forhold knyttet til likhet og nærhet i sosiale roller, som spiller inn i forhold til hvordan ungdom blir påvirket i spørsmål som angår alkoholbruk. Det som ovenfor er beskrevet som et demokratisk familieideal og et nærmere forhold mellom generasjonene, har bidratt til et fokus på hvilke ressurser som finnes i de sosiale båndene mellom foreldre og de unge. Tillit er et begrep som er sentralt for å beskrive slike ressurser (Coleman 1990). Innenfor rusforskningen er det særlig to aspekter ved tillitsbegrepet som har vært sentrale. Tillit kan beskrives som en gjensidig ressurs hvor de unge søker åpenhet og dialog med foreldrene (Simonen et al. 2017). Men tillit kan også beskrives som en ressurs som de unge har hos sine foreldre, og som de av strategiske grunner ikke ønsker å utfordre (Demant og Ravn 2013).

Ervin Goffmans (1959) teori om individualitet og selvpresentasjon inspirerer til en annen måte å forstå påvirkning av de unges alkoholvaner gjennom betydningsfulle andre. Her er ikke rolleovertagelsen det sentrale, men rollespillet. Dette åpner for å forstå de unges handlingsvalg i forhold til alkohol mer som et strategisk spill. Ifølge Goffmans dramaturgiske perspektiv

spiller vi ulike sosiale roller for et publikum. Eksistensen av et publikum er viktig i vår selvpresentasjon, og det er først når andre responderer på en handling at den gir mening. I den virkelige verden er «publikumet» kjent, og vi vet hvem vi framstiller oss for. Goffman skiller mellom begrepene «backstage» og «frontstage», avhengig av forventningene som knytter seg til rollene, og hvor nær og privat vi er i møte med andre i disse situasjonene. Man kan gå inn og ut av rollen, avhengig av om en er på scenen, «frontstage», eller om en er «backstage», utenfor scenen (Goffman 1959).

Inntrykksregulering (impression management) er et sentralt begrep i Goffmans dramaturgiske perspektiv, som handler om hvordan vi iscenesetter oss selv på ulike arenaer. Hos Goffman er tolkningene av denne iscenesettelsen basert på observasjoner av møter mellom mennesker. I vår studie har vi ikke data som kan observere de unges strategiske overveielser i de konkrete møtene med deres foreldre og venner. Det er de unges *fortellinger* som iscenesetter dramaturgien i vår analyse. Disse fortellingene om påvirkning kan forstås som ulike grader av strategiske overveielser i møte med foreldrene og vennene. Dette kan også forstås ut fra at de unge forteller om to ulike samspill, nemlig om samtaler som de har med foreldrene, og fortellinger om det som foregår blant vennene deres. Her er det imidlertid ikke bare interessant å analysere fortellingens innhold, men også hvordan fortellingene om foreldrene og vennene iscenesettes ulikt av de unge innenfor gruppeintervjuet. Fortelleren vil trolig posisjonere seg ulikt til de andre i gruppeintervjuet, avhengig av om beskrivelsene omhandler festsituasjoner eller samtaler med foreldrene.

METODE OG DATAMATERIALE

Denne artikkelen bygger på data fra intervjuer i fire fokusgrupper med deltakere i alderen 16–18 år. Deltagerne var elever i første og andre klassetrinn på en videregående skole (Vg1 og Vg2) i en mellomstor by i Nord-Norge. Tidligere dette skoleåret hadde elevene gjennomført Ungdata-undersøkelsen, sammen med elever ved alle videregående skoler i Nordland fylke (N=4005). Det kvantitative bildet som var tegnet gjennom Ungdata hadde vist nært samsvar mellom nasjonale utviklingstrekk og resultatene fra lokale undersøkelser på kommune og fylkesnivå. De samme utviklingstrekkene finner vi også på vår utvalgte skole. Hensikten med studien er å forstå bestemte utviklingstrekk gjennom utfyllende kvalitative data fra et utvalg elever ved en skole.

I studien deltok 12 ungdommer fra studiespesialiserende og seks fra yrkesfaglig studieprogram. I to av fokusgruppene var det elever fra studiespesialiserende, med seks elever i hver gruppe, delt etter klassetrinn og med lik kjønnsfordeling i begge gruppene. I den tredje fokusgruppa deltok fire gutter fra yrkesfag Vg2, og i den siste var det to jenter fra yrkesfag Vg1.

Alle i utvalget hadde vært på fester, og alle unntatt to hadde begynt å drikke alkohol. Ut fra beskrivelsene som ungdommene ga i intervjuene er det ikke noe som tyder på at det var rusproblemer blant deltakerne eller deres foreldre. Det var ingen med innvandrerbakgrunn blant deltakerne.

Personvernombudet ved Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN), og rektor ved den utvalgte skolen, ga begge i forkant en formell godkjenning til datainnsamlingen. Skolens ledelse hjalp til med å finne deltakere, knyttet til vårt ønske om å treffe et gitt antall elever ved skolens tre studiesteder. Fore-spørsel ble videresendt til flere tilfeldige lærere, som igjen gjorde utvalget av deltakere, nemlig de elevene som sa ja til å delta i fokusgruppeintervju på de aktuelle tidspunktene. Intervjuene var alle satt opp i timer med programfag, noe som indikerer at ungdommene i disse klassene kom fra andre hovedklasser. Vi vet ikke sikkert hvor nært kjennskap det var mellom elevene som deltok. Deltakerne hadde fått litt informasjon om prosjektet av sine lærere, og fikk vite mer i introduksjonen rett før intervjuene.

Samtalen i fokusgruppene foregikk i en åpen, dialogbasert form, styrt av åpne spørsmål og tema fra en intervjuguide. Sentrale tema her var hvordan de snakket med foreldrene om alkohol, hva de fortalte hjemme fra ulike festesituasjoner og om de lyttet til foreldrenes råd og meninger. Andre sentrale spørsmål var hvorfor de begynte/ikke begynte å drikke, hvordan de snakket med vennene om alkohol, hvordan dette påvirket dem, og om de opplevde et drikkepress. Intervjuene startet med åpne spørsmål tilknyttet de ulike deltemaene. Ungdommene fortalte om egne erfaringer, noe som ble fulgt opp med konkrete spørsmål. I dialogen oppsto det tidvis en form for diskusjon. Noen av ungdommene justerte da litt på sine fortellinger og meninger i løpet av intervjuet, i lys av det de andre sa. Vi var på forhånd bevisst dette, og forsøkte i størst mulig grad å inkludere alle i samtalene. Vesentlige utsagn som sto litt til siden for en tilsynelatende enighet i gruppa, er derfor forsøkt inkludert i analysen (Malterud 2012).

Vi gjorde lydopptak av intervjuene og de er transkribert i sin helhet. Datamaterialet er analysert tematisk. De unges fortellinger er kategorisert etter delemnene i intervjuene og det meningsinnholdet som ungdommene ga

uttrykk for. Slik samlet vi for eksempel fortellinger om ulike alkoholsamtaler med foreldre og venner, både de som støttet eller ikke støttet at ungdommene lyttet til andres råd og meninger i forskjellige kategorier.

Fokusgrupper er en sosial gruppe konstruert ut fra et bestemt forskningsformål, der nettopp dynamikken mellom deltakerne er det metodisk interessante. Her foregår et sosialt samspill og det oppstår påvirkning innad i gruppa, både mellom deltakerne og mellom intervjuer og deltakere (Järvinen og Mik-Meyer 2005). Det er dette samspillet som gir et detaljert datamateriale. Slik vil en fokusgruppe gi et mer sammensatt datamateriale enn individuelle intervjuer, men samspillet og prosessene som oppstår kan også gjøre det problematisk å benytte fokusgrupper til å undersøke beskrivelser av påvirkning. De mest talesterke, populære og eventuelt også erfarne av ungdommene, kan komme til å dominere samtalen. I fortolkning av datamaterialet er det derfor viktig både å ha fokus på fortellingens innhold og måten de presenteres i en gruppekontekst.

Videre i teksten følger de unges fortellinger om ulike påvirkningsprosesser. Disse er forsøkt gjengitt i ungdommenes eget språk, og presenteres gjennom direkte sitat og oppsummerte kortfortellinger. Deltakerne er gitt fiktive navn og sitatene er sortert etter kjønn, klassetrinn og hvilken studieretning elevene tilhørte. Samtalene i gruppene var preget av diskusjoner, og dette har vi forsøkt å la gjenspeile i resultatpresentasjonen.

RESULTAT

Foreldrenes betydning

Hvordan beskriver de unge det foreldrene sier og mener om alkohol? Og hva forteller de om hvordan dette påvirker dem? I starten av intervjuet ble de unge spurt om hvorvidt alkohol var aktuelt samtaletema hjemme hos dem. De ble bedt om å beskrive hvordan de snakket med foreldrene om alkohol, og hva de forteller dem om drikking og det som skjer på fest. Mange av ungdommene gir allerede her uttrykk for at de anerkjenner foreldrene som viktige, noe som kommer fram i denne samtalen mellom tre av elevene på førstetrinn studie-spesialiserende (stud.spes):

- Vi har snakket mye om det. Jeg har strenge regler å forholde meg til. De forventer at jeg er ansvarsfull og forsiktig og holder de avtalene vi har. Siden de skjønner at jeg drikker noen ganger, så vil de ha en åpen dialog om dette. Derfor drikker jeg alltid det jeg tåler på fest, og ikke mer enn det. Jeg blir mer ærlig med dem, og har ingen problem å ringe hvis jeg føler for det. (Carina)

- Ja, foreldrene mine og jeg har også snakket om alkohol. De forventer at jeg skal ha kontroll over meg selv, men de sier ofte at jeg kan ringe dem når som helst fra fest. Det gjelder både om det er noe jeg lurer på eller trenger hjelp til, også når vi har drukket. De sier at jeg ikke må drikke for mye og vil at jeg tar vare på meg selv på en ordentlig måte. De vil at jeg sier ifra hvis jeg trenger hjelp og at jeg ikke er 'alene' uten noen jeg kjenner. De vet at jeg drikker, men dette skjer en sjelden gang, og da drikker jeg lite. (Hege)

- Vi har ikke snakket så mye om alkohol, og jeg forteller kun litt når de spør hva som skjer på fest og sånn. Jeg tror egentlig verken mamma eller pappa vil vite så mye, så lenge ting går bra. De skjønner nok likevel at det av og til er drikking der jeg er i helgene. (Johan)

Disse ungdommene kjenner åpenbart godt til foreldrenes meninger, og vet også godt hvordan foreldrene vil at de skal håndtere alkohol. Carina er opptatt av ærlighet og vil ikke bryte tilliten hun mener å ha fått av foreldrene. Verken hun eller Hege vil nøle med å be foreldrene om hjelp hvis noe skulle skje på en fest, heller ikke når vennene eller de selv har drukket. Johan på sin side mener at han og foreldrene har en slags stilltiende avtale om at kun det mest vesentlige skal fortelles.

Flere av ungdommene ga uttrykk for at foreldrenes meninger og holdninger til deres alkoholbruk var noe de var veldig bevisste. De fortalte at «foreldrestemmen» til og med følger med på festen, noe også jentene i de to ulike stud.spes-gruppene, Kristine (Vg1) og Johanne (Vg2), påpeker:

- Ja, vi har snakket om alkohol. De forventer at jeg er ansvarlig og ikke drikker før jeg blir 18 år, de forventer at jeg ringer hjem til dem eller tanten min. Jeg merker det ikke i starten, men jeg tenker på det de sier til meg og har det på en måte med meg når jeg er på fest. (Kristine)

- Jeg vet jo hvordan foreldrene mine vil at jeg skal være. Det de har sagt om hva som er lurt å gjøre i forhold til drikking, det har sikkert preget meg en god del. Jeg har på en måte mammas stemme med meg i bakhodet, og hører hva hun ville sagt og ment om drikking og hva som skjer på fest. Uff, slik vil jeg sikkert være hele livet. Men også hvilken type venner en har, har mye å si. En blir jo påvirket av både venner og foreldre, men kanskje mest foreldrene. (Johanne)

De unge bekrefter altså at de lytter til det foreldrene sier om alkohol, og at de blir påvirket av dem. Her forteller to av ungdommene på andretrinn om hvordan de snakker om alkohol hjemme, og om hvilke råd foreldrene gir omkring festing og drikking. Kari tilhører stud.spes-gruppen, mens Petter går på yrkesfag (Vg2), altså er dette sagt i to ulike fokusgrupper:

- Mamma sier det er bedre at hun vet hva jeg drikker på fest, så hun har kjøpt alkohol til meg et par ganger. Det er ikke så ofte, men et par ganger har hun kjøpt tre-fire flasker med Vikingfjord til meg. Det synes jeg er helt greit. Jeg blir veldig opptatt av å ikke bryte tilliten hennes. Etter en episode for en tid tilbake der jeg brøt en avtale, tok det lang tid å bygge opp tilliten til henne igjen, og en lang periode fikk jeg nesten ikke lov til noen ting. Nå har jeg lyst å vise henne at hun kan stole på meg. (Kari)

- Pappa sier at han forstår at det drikkes på fest. På en måte gir han meg lov til å gjøre det, men sier at jeg må ta vare på meg selv. Hvis jeg har vært lenge ute en kveld, så forteller jeg en del, i hvert fall hvor vi har vært og hvem som var der. Jeg tror de som har foreldre som er veldig strenge, som de ikke kan fortelle noe til, det er de som er mest ivrige på å feste. De voksne skjønner at vi får tak i alkohol, men vi forteller ikke til dem hvem som kjøper til oss. Det er jo et lovbrudd. (Petter)

Alle sitatene ovenfor viser at de unge har en svært åpen og ærlig dialog med sine foreldre rundt alkohol. De er også opptatt av å beholde foreldrenes tillit, særlig når de opplever at de har fått en frihet. Kari har for eksempel en mamma som ved et par anledninger har kjøpt alkohol til henne, og som et ledd i å gjenskape tilliten til moren, så tenker hun å drikke bare disse flaskene. Petter virker noe mere selektiv i hva han forteller hjemme, men også han er opptatt av å være ærlig når foreldrene spør.

Vennenes betydning

Hvordan beskrives vennene som betydningsfulle andre? Ungdommene ble først bedt om å fortelle hvordan de snakker med vennene sine om alkohol, og i hvilken grad vennenes meninger og alkoholbruk påvirker dem. Samtalene i gruppene ble da preget av historier om fester og drikkesituasjoner, hvem som får tilgang til fest, og hvordan disse organiseres. Anne og Åsa, som begge er stud.spes-elever på førstetrinn, diskuterer her hva som skjer rundt avtaler og invitasjoner knyttet til festene de deltar på:

- Det kan være vanskelig å komme seg på en ordentlig fest. Det finnes en god del fester som er ganske lukket. De fleste har nemlig «vors» med sin nærmeste vennegjeng. Ofte når vi har vors eller bare er en gjeng som sitter hjemme hos noen, så blir det gjerne litt stress litt utpå kvelden for å finne en større fest. Det er jo hele poenget med vorspiel, at en skal finne en ordentlig fest. Man skjønner at en ikke har blitt invitert, når en kommer tilbake på skolen etter helga og de andre begynner å snakke om den artige festen som har vært. (Anne)

- Ja, når en prøver å finne en ordentlig fest, et sted å dra videre til etter vorspiel, da må alle bruke alle kontaktene sine. Noen ganger blir det

nesten litt komisk, når alle sitter med nesa i mobilen sin og trykker litt smådesperat for å finne en fest! Da er det om å gjøre å ha mange kontakter, ja, helst kjenne noen litt eldre gutter som bor på hybel, eller noen som er hjemme alene. Enkelte gir av og til opp og drar hjem, mens andre ringer rundt og organiserer sånn at vi klarer å bli hentet for å kunne dra på den festen. (Åsa)

Flere elever fortalte om sosiale treff med vennene som de ikke ville kalle fester, men som foregikk i helgene. Dette ble beskrevet som roligere kvelder, med mindre alkohol, som skilte seg tydelig fra de mer «ordentlige» festene. En av jentene på andretrinn stud.spes beskriver det slik:

- Veldig ofte møtes vi bare, vi jentegjengen, på lørdags- og fredagskveldene. Da kan noen drikke, mens andre ikke. Mens hvis flertallet i gjengen har lyst på en ordentlig fest, da går alle rundt på skolen i dagene før og spør; «er du gira»? Å være gira betyr at du tenker å bli full. De som ikke orker dette, går hjem tidlig, eller de blir aldri med den kvelden. (Susann)

Disse ytringene forteller om et komplisert sosialt spill rundt organisering av fest. Ifølge Anne er det vanligvis mer eksklusive vennegjenger som møtes til førfest (vorspiel), mens selve festen blir til ved at noen har de rette kontaktene. Sosiale medier utnyttes for å skaffe tilgang til «neste» fest (etter vorspiel), gjerne der det er eldre gutter, noe Åsa beskriver. Hvis de fleste i gjengen har lyst på en «ordentlig» fest er gjerne dette avtalt på forhånd, ved at en har sjekket ut og invitert de som er «gira», slik også Susann beskriver.

Stud.spes-elevene på andretrinn, Sivert, Lise og Ola, svarer slik i denne samtalen, etter å ha fått spørsmål om det eksisterer et drikkepress blant egne venner:

- Ofte vil ungdom gi etter for drikkepress fordi det er lettere. Man vil ikke virke ukul eller regelholder. Man vet også at man må forholde seg til vennene fordi de kan finne på å utestenge deg ved neste fest. Ungdom føler ofte at de må gjøre som andre, og da kan det være at en føler seg utenfor hvis en ikke er med og gjør som alle andre. Dette merkes kanskje mest når det er skolefester der man merker at det er mange flere som har drukket enn de som vanligvis bruker å gjøre det. (Sivert)

- Ja, jeg har kjent på drikkepress, men takler det bra, og klarer å stå opp for det jeg mener. Men har noen gang følt meg kjedelig siden jeg ikke har drukket så mye, og dette har ført til at jeg kanskje har drukket mer enn jeg egentlig ville. (Lise)

- Selv velger jeg å drikke når jeg vil drikke. Jeg har ikke riktig enda vært i en situasjon hvor det har vært mye drikkepress, men har likevel vært

utsatt. I disse situasjonene gjelder det å vise at man ikke vil drikke, men likevel kan være gøy å henge med til tross for at man ikke drikker. Man må jo forsøke å påvirke de som drikker til å ville være sammen med deg, uten å fremstå som kjedelig og som en prektig regelfølger. (Ola)

Sivert og Lise bekrefter at det *er* et drikkepress blant ungdom, men bare Lise forteller om sine egne erfaringer her. Ola er opptatt av å fortelle at han ikke er kjedelig og prektig, selv om han sjelden drikker. Mange av de andre informantene som var begynt å drikke, ønsket på sin side å vise at de var veldig tolerante overfor de som velger å avstå fra å drikke.

Å gi etter for drikkepress var noe som flere av informantene beskriver som et svakhetstegn, og de ville derfor distansere seg fra dette, slik yrkesfagjentene gjør i dialogen her:

- Jeg har absolutt ikke opplevd drikkepress selv, men jeg tror nok at noen av mine venner har opplevd det. Særlig når det er en stor fest, en bursdag eller noe, og det er drikkeleker og sånn. Da tror jeg det er ganske vanskelig å fortsette å drikke Solo. Særlig for de som ikke har så høy selvtillit. (Vilde)

- Ja, enig! Om du klarer å stå imot når andre vil du skal være med på fest å drikke, avhenger av selvtillit og hvilke venner en har. Men en merker fort at en liksom sitter på utsiden. Man har jo ikke lyst å bli oppfatta som helt moral heller! (Thea)

Begge sitatene overfor viser at selvtillit blir trukket fram som viktig for å kunne motstå press fra venner, i tillegg til å kunne håndtere risikoen for ute-stenging. Hvordan ungdommene møter drikkepress, beskrives av elever på andretrinn under. Guttene tilhører yrkesfag, og jentene stud.spes, altså er sitatene hentet fra to ulike fokusgrupper:

- Jeg har aldri blitt utsatt for drikkepress. Jeg ville først prøvd å forklare hvorfor jeg ikke ville drikke istedenfor å si 'nei' hele tiden. (Jakob)

- Har heller ikke blitt utsatt for drikkepress, men merker at det er en viss forventning til at alle skal drikke og dra på fest. For meg så er det en blanding av mitt valg og påvirkning hjemmefra, men mine venner respekterer det så det har aldri vært ett problem. (Vetle)

- Ja, det har jeg. Det er ikke en god følelse. Jeg sto opp for meg selv å sa nei. Jeg tror at jeg sa; 'jeg respekterer at dere drikker, og da må dere respektere at jeg ikke drikker'. Jeg svarte slik fordi jeg kan ha det veldig artig selv om jeg ikke drikker. (Sigrid)

- Jeg har bestemt meg for å slutte å drikke så mye, etter en hard periode. Det er fordi jeg ikke vil bli så full, jeg vil heller ha kontroll. Det jeg ønsker

er å ha et 'normalt' forhold til alkohol, vil ikke ligg i grøfta, helg etter helg. (Oda)

- Alle sier det ikke er noe drikkepress, men det er det. De vil bare ikke innrømme det. Når en sjeldent har lyst til å drikke på fest, sånn som meg, merker en fort at en ikke blir invitert til alle festene. De andre synes sikkert vi er kjedelige å ha med. (Hanna)

Sigrid har tydeligvis bestemt seg for hva hun skal svare når andre spør hvorfor hun ikke drikker. Jakob som drikker, utviser muligens en irritasjon overfor de som mangler begrunnelse for ikke å drikke. Vetle opplever på sin side at han får respekt fra vennene sine, selv om han velger å avstå fra alkohol. Oda har bestemt seg for å slutte å drikke så mye etter en periode med mye festing, mens Hanna mener det eksisterer et drikkepress.

Disse uttalelsene til ungdommene viser at de kjenner på ulike føringer og meninger fra vennene, og at de tar tydelig stilling til denne påvirkningen. De unge her er likevel ikke helt enige om hvor sterke forventninger de møter fra vennene, og hvordan de selv møter disse føringene fra andre.

DISKUSJON

Sitatene over forteller oss hvordan de unge opplever og møter forventninger fra sine nærmeste, og hvilken påvirkningskraft de tillegger disse. Datamateriale viser at ungdom oppgir, direkte og indirekte, at både foreldre og venner har betydning for deres syn på og bruk av alkohol. Det er i stor grad samsvar i beskrivelsene fra de unge på tvers av kjønn og studieretning, selv om fortellingene deres har ulike særpreg. Vi kan dermed identifisere et tydelig mønster i det de forteller.

Foreldre eller venner som betydningsfulle andre

Ifølge G.H. Mead (1934) dannes individet gjennom relasjoner til betydningsfulle andre og deres respons. Dette er en grunnleggende påvirkningsprosess hvor de unge former sine holdninger og handlingsvalg gjennom å speile seg i andre. Men er det vennene eller foreldrene ungdom i størst grad speiler seg mot, når de skal ta stilling til alkohol?

Datamateriale gir støtte til at foreldrene er svært betydningsfulle for de unge i spørsmålet om alkohol. Ungdommene som deltok er særlig opptatt av ærlighet og tillit når de snakker om forholdet til foreldrene. De understreker at de gjerne vil holde avtalene med dem, spesielt knyttet til når og hvor mye som skal drikkes. Dersom det oppsto et problem på en fest, for eksempel at en

venn eller de selv ble for fulle, var det flere som fant det naturlig å søke hjelp hos egne foreldre. Hege er et tydelig eksempel som beskriver en slik åpenhet og tillit til egne foreldre, og forteller at foreldrene sier hun kan ringe dem fra fest.

Deltagerne legger stor vekt på hva foreldrene sier, og de utviser også respekt for deres meninger og holdninger til alkohol. De unge er bevisste den friheten de har fått av foreldrene, ikke bare til å dra på fest, men enkelte også til å drikke med foreldrenes godkjenning selv om de er under 18 år. Både Eva og Petter presiserer tydelig at de vil opptre slik at foreldrene kan stole på dem. Etter en hendelse som medførte sanksjoner vil Eva nå gjenskape tilliten til sin mor, blant annet ved «kun» å drikke det moren har kjøpt på forhånd. Også Petter vil være ærlig med foreldrene, og forteller derfor gjerne hvor han har vært og om det drikkes der.

Dette «tillitsarbeidet» overfor foreldrene som Eva og Petters fortellinger er gode eksempler på, fremtrer som et hovedfunn i denne studien. Alle deltakerne beskriver et tydelig og nært speilbilde av sine foreldre, noe som kan tolkes som at foreldrene er deres mest «betydningsfulle andre». Beskrivelsene inneholder også ulike aspekter av dette tillitsarbeidet som samsvarer godt med studiene til Demant og Ravn (2013) og Simonen mfl. (2017) som vi nevnte i teoridelen. Hovedbildet som tegnes her er den nære dialogen som mange unge har med foreldrene sine om alkoholspørsmål, og som også ser ut til å følge ungdommene når de er på fest. De vet hva foreldrene mener om drikkingen, og har med seg denne voksenstemmen helt inn på festen. Vi finner imidlertid også mer strategiske beskrivelser av tillit som en ressurs det er viktig å bevare. Johans oppfatning om at foreldrene egentlig ikke «vil vite så mye, så lenge alt går bra», er et tydelig eksempel. Det er likevel felles for alle at beskrivelsen av relasjonen til foreldrene former en bevissthet som også preger alkoholbruken.

Det ser altså ut til at sosiale og kulturelle bånd, og kollektive normer for sosialt liv som særlig foreldrene representerer, har stor påvirkningskraft. De unges valg og handlinger preges i stor grad av deres foreldre, også hvordan de bruker alkohol, slik også Øia (2013) hevder. Dette kan også knyttes til diskusjonen om generasjonskløfta. Vårt datamateriale viser at ungdom har tillit til og er fortrolige med egne foreldre, noe som samsvarer godt med Vestel og Øias (2014) analyse som konkluderer med at generasjonskløfta har blitt borte. De påpeker at familien i dag preges av tette bånd mellom foreldre og ungdom, der motsetninger og konflikter mellom generasjonene nærmest er fraværende. Mange unge tilbringer mye tid sammen med egne foreldre, og

gjennom samhandlingen knyttes det tette bånd, også rent følelsesmessig. I ei postmoderne tid preget av usikkerhet og stor valgfrihet, hevder de at familien på mange måter representerer ei trygg, grønn øy for ungdommene. Da er det også forståelig at de unge lytter til egne foreldre og i stor grad vektlegger deres meninger, også i spørsmålet om alkoholbruk. I denne sammenhengen er det også viktig å legge merke til måten relasjonen til foreldrene formidles i gruppeintervjuene. Vi finner ingen eksempler på strategier for å redusere foreldrenes betydning og å distansere seg fra deres påvirkning. Tvert imot, fortellingene om tillit, åpenhet og ærlighet overfor foreldrene formidles av ungdommene på en åpen og ærlig måte i intervjuene.

Påvirkning gjennom sosialt samspill

Kontrasten i de unges fortellinger om foreldre og venner kan også forstås som fortellinger om påvirkning gjennom ulike former for sosialt samspill. Når ungdommene forteller om hendelser der de er sammen med venner, eller beskriver hva som skjer på en konkret fest, kan dette forstås som en «performance». De viser til sosial settinger hvor inkludering er viktig, og flere av dem gir inntrykk av at de ofte selv blir invitert til å delta. I tillegg understreker mange at de har venner som inkluderer alle, også de som ikke drikker. De beskriver altså et sosialt spill som har foregått i forkant av festen, knyttet til hvem som får lov til å delta her. De er da på scenen, og hendelsene de forteller om kan forstås som et spill som foregår «frontstage». Det er en interessant dobbelthet her gjennom det sosiale spillet som det sentrale i fortellingen, mens intervju-situasjonen samtidig er en scene hvor den enkelte presenterer seg for et publikum. I relasjon til vennene er det viktig å være en person som har en selvstendig posisjon i forhold til det sosiale spillet, og som både opplever å bli inkludert og selv er inkluderende.

Dette fremstår også som en kontrast til måten de unge beskriver kommunikasjonen med foreldrene. Her virker de lite opptatt av hvordan andre jevnaldrende oppfatter relasjonen de har til foreldrene. Ungdommene snakker åpent om grensene foreldrene setter, uavhengig av om disse er veldig strenge eller liberale. De beskriver enighet med foreldrenes syn, og svært få av dem gir uttrykk for opposisjon til dem. Disse beskrivelsene inneholder en helt annen form for iscenesettelse og kan i Goffmans terminologi forstås som et samspill som foregår «backstage». Dette er en interessant kontrast til tidligere ungdomsforskning hvor nettopp opposisjonen mot, og en selvstendig posisjon i forhold til foreldrene, har vært den sentrale fortellingen (Stavseng og Frønes 1987, Øia 2013).

Vi ser altså at de unge beskriver relasjonen til egne foreldre i stor grad som positiv og nær, preget av tette, fortrolige bånd. De forteller også at «foreldrestemmen», altså de voksnes verdier og holdninger knyttet til alkohol, er noe som følger dem når de er sammen med sine venner, også på fest. Denne stemmen virker å ha lite preg av en formanende tone, og er heller noe de ser ut til å støtte seg til. På denne måten kan en si at verdiene som disse unge har med seg hjemmefra, påvirkningen som har foregått «backstage», også er en ressurs som de unge bruker til å posisjonere seg sammen med sine venner «frontstage».

Opplevelsen av drikkepress

Når ungdommene snakker om påvirkning fra vennene knyttet til alkohol, er de som nevnt opptatt av å markere individualitet og selvstendighet. De understreker at de selv bestemmer om de skal drikke, og hvor mye. Ungdommene signaliserer en uavhengighet overfor vennene sine, og hevder at de behersker det å ta egne valg når det gjelder drikking.

Flere av informantene beskriver likevel ulike føringer og forventninger som eksisterer blant vennene på dette området. Noen av dem bruker ordet drikkepress, men presiserer samtidig at de selv ikke har blitt utsatt for dette. Hovedmønsteret i deltageres fortellinger om dette er at de selv ikke opplever drikkepress, men de tror at en del andre gjør det. Og videre at det er nødvendig med selvtillit for å håndtere drikkepress. Men det finnes også refleksjoner om at det er vanskelig å innrømme at det finnes drikkepress, noe også Hanna påpeker.

Ifølge i Ungdata i Nordland oppgir om lag 20 prosent av de unge som har begynt å drikke, at de opplever et indirekte drikkepress, mens 40 prosent av de som drikker svarer som nevnt i innledningen at de drikker hovedsakelig fordi vennene gjør det. Dette tyder på at opplevelsen av drikkepress i ulike former og grader er relativt utbredt. Fortellingene i intervjuene viser at de oppfatter drikkepress som noe negativt, noe som enkelte kan «falle for». De tar avstand fra «de andre» som sikkert blir styrt av vennene sine, noe som kan tyde på svakhet og lav selvtillit. Samtidig skaper de en fortelling om at de selv behersker det å sette egne grenser, og at de i stor grad har kontroll på egne valg og handlinger. På denne måten distanserte de seg fra fenomenet drikkepress.

Ungdommene vi møtte beskriver imidlertid også vennene sine som romslige og lite dømmende overfor andre sine valg. Den enkelte bestemmer om og hvor mye som skal drikkes, hevder de, og understreker at også de som ikke drikker blir invitert med på fest. Høy grad av toleranse på dette området

virker altså å være et viktig ideal for disse unge. Gjennom å fortelle at «mine» venner er veldig tolerante, og det ikke finnes drikkepress i «min» gjeng, får de samtidig fortalt at de selv er innenfor denne «korrekte» kategorien. Selv klarer de fint å bestemme selv *om* de ønsker å drikke og hvor mye. Det egne, frie valget ser altså ut til å være et positivt ideal blant de unge, og en styrke som en helst bør inneha.

Her synes det også å være en interessant spenning mellom fortellingen i intervjusituasjonen og det mange ungdommer opplever. I intervjusituasjonen er de «frontstage» med sine jevnaldrende hvor det er viktig å ikke tape ansikt. Å fortelle at en har kjent på et drikkepress, og kanskje til og med innrømme at drikkingen har vært styrt av andres valg, ville fremstå som et brudd med mønsteret i de unges fortellinger om relasjonene til vennene. Her er det igjen interessant å se dette i kontrast til måten relasjonen til foreldrene beskrives. Det er altså ingen fortellinger i datamaterialet som tyder på at det er vanskelig å innrømme påvirkning fra foreldrene, og at dette også beskrives som en hjelp til å takle drikkepress fra vennene. Vetles beskrivelse er et godt eksempel som uttrykker dette eksplisitt: «For meg så er det en blanding av mitt valg og påvirkning hjemmefra». Dette oppsummerer også hovedmønsteret i hele denne studien, en nær kobling mellom beskrivelser av foreldrepåvirkning gjennom en tillitsfull relasjon og en iscenesettelse av det selvstendige frie valget i forhold til vennene. I Meads (1934) terminologi beskrives foreldrene som den viktigste «betydningsfulle andre» for påvirkning av de unges alkoholbruk, også fordi «foreldrestemmen» blir med de unge på fest. Vi kan dermed tolke hovedmønsteret i dette datamateriale slik at foreldrene også representerer en «betydningsfull tredje» i det sosiale spillet om fest og alkoholbruk mellom dagens unge og dere venner.

AVSLUTNING

Et formål med denne studien har vært å belyse noen sentrale funn i ungdataundersøkelsene og andre kvantitative studier av ungdom og alkoholbruk, gjennom et kvalitativt dypdykk. Sentrale funn er at flere unge vil rette seg etter foreldrenes meninger og holdninger i synet på rusmidler, framfor å følge vennenes meninger. Videre fremtrer det også et tvetydig bilde mellom en presentasjon av ungdom som fristilte individ som tar selvstendige valg, og en rapportering av opplevd drikkepress fra venner (Øia 2013). Dette er en dobbelthet som vi gjenfinner i vårt datamateriale. Vi ser også at dette mønsteret som kombinerer nærhet og fortrolighet til foreldre, med et sosialt spill i

forhold til venner, er i samsvar med mange nyere studier om unges alkoholbruk. Satt inn i en bredere kontekst av ungdomsforskning, er det imidlertid et relativt nytt fenomen som burde utforskes mer.

Vi er imidlertid klar over at det i Ungdata-undersøkelsene også fremtrer et mindretall av unge med et kontrastfylt mønster preget av mistillit og konflikter i relasjon til foreldrene. For disse ungdommene preges livssituasjonen av en opphopning av problematiske relasjoner, heller enn positiv foreldrestøtte og god håndtering av vennemiljøet (Andersen og Dæhlen 2017). Slike fortellinger er ikke til stede i vårt datamateriale, men dette er også et sentralt funn hvor det er behov for nærmere kvalitative analyser.

Et annet formål med vår studie er å få utfyllende kunnskapsgrunnlag for samarbeid med kommunene om oppfølging av Ungdataundersøkelsene. Selv om dagens unge generelt drikker mindre enn generasjoner før dem, er det fortsatt mange som har et relativt høyt alkoholforbruk. Det er derfor viktig å videreføre forebyggende innsatser rettet mot ungdom. I dette arbeidet bør vi anerkjenne både foreldrenes og vennenes betydning for de unges alkoholbruk. Nettopp derfor vil det være riktig å satse på samtidige innsatser som innrettes mot ungdomsmiljøene og inkluderer foreldrenes deltakelse.

LITTERATUR

- Andersen, P. L. & M. Dæhlen (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida. Identifisering og beskrivelser av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner*. NOVA Rapport 8/17. Oslo: NOVA.
- Andersen, P. L. & A. Bakken (2015). *Ung i Oslo 2015*. NOVA Rapport 8/15. Oslo: NOVA.
- Bakken, A. (2016). *Ungdata. Nasjonale resultater 2016*. NOVA Rapport 8/16. Oslo: NOVA.
- Bakken, A. (2017). *Ungdata. Nasjonale resultater 2017*. NOVA Rapport 10/17. Oslo: NOVA.
- Bakken, A. (2018). *Ungdata. Nasjonale resultater 2018*. NOVA Rapport 8/18. Oslo: NOVA.
- Baklien, B. (1992), Forebyggingsarenaene. I Waal, H. & A-L Middelton (red.): *Narkotikaforebygging mot år 2000*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Colman, J. (1961). *The Adolescent Society*. New York: The Free press.
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94: 95-120.

- Coleman, J. (1990). *Foundations of social theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Demant, J. & A. Sonne (2010). Boomerangeffekten! – sociale netværks betydning for forhandlinger om alkohol. I Pedersen M. U. & T. Kolind (red.): *Unge, rusmidler og sociale netværk*. Aarhus: Universitetsforlaget.
- Demant J. & S. Ravn (2013). Communicating trust between parents and their children: a case study of adolescents' alcohol use in Denmark. *Journal of Adolescent Research* 28: 325–347.
- Ericsson, K., G. Lundby & M. Rudberg (1985). *Mors nest beste barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frønes, I. (1994). *De likeverdige: Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Goffman Erving (1959). *The presentation of self in everyday Life*, Garden City, NY, Doubleday.
- Henriksen, Ø. (2000). *Ikke som jeg gjør, men som jeg sier – Om rus, kommunikasjon og oppdragelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Helland, H. & T. Øia (2006). *Forebyggende ungdomsarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Järvinen, M & N. Mik-Meyer (2005). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, M & J. Østergård (2009). Governing Adolescent Drinking. *Youth & Society*, 40 (3): 377-402.
- Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self and Society – from a Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mead, M. (1971). *Broen over generasjonskløften*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen M. U. & T. Kolind (red.) (2010). *Unge, rusmidler og sociale netværk*. Aarhus: Universitetsforlag.
- Pedersen, W. (1990). Foreldre som alkohollangere. *Tidsskrift for Norske Lægeforening*, 15: 1834-1837.
- Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt. Nye perspektiver på rus og rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget
- Simonen, J., K. Kataja, H. Pirskanen, M. Holmila & C. Tigerstedt (2017). Trusting and misleading. Parents' and children's communication and negotiation on alcohol as described by adolescents. *Addiction Research and Theory*, Volume 25 (4) 342–348.
- Stavseng, O & I. Frønes (red.) (1987). *Ungdom mot år 2000*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Øia, T. (2013). *Ungdom, rus og marginalisering*, Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Øia, T. & V. Vestel (2014). Generasjonskløfta som forsvant. Et ungdomsbilde i endring. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*. 14 (128).

Rapporter og upubliserte data:

NOVA (2015). *Ungdata. Nasjonale resultater 2014*. NOVA rapport 7/15. Oslo: NOVA.

NOVA (2016). *Ungdata. Resultater for Nordland fylke, VGS*. Upubliserte data, formidlet til KoRus-Nord.

Fagmagasin: SPOR: 3/2015: Intervju med Willy Pedersen: Rusvaner i endring.

Summary

National youth surveys have shown that alcohol consumption among Norwegian youth has decreased significantly over the last 15 years. The studies also show that the relationship between the youth and their parents and their friends, is important for their alcohol use, but not as relevant when it comes to how young people experience this influence. Based on qualitative interviews in four focus groups, aged 16-18, this article analyzes young people's descriptions of how their alcohol consumption is affected by their parents and their friends.

Our analysis illustrates that parents and friends have different attitudes to alcohol consumption. The youth adhere to a mutual trust with parents, and claim that it is important to be open and honest. Relationships to friends are presented as a social game to achieve inclusion, especially at parties. Furthermore, youths claim that drinking pressure is something that concerns their friends, but not themselves. Many also describe that they bring their parents' voice with them to parties, and that this is a resource in their choices relating to alcohol consumption.